

УДК 631.1.016:636.4

ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА В УКРАЇНІ

Нагорний С.А., к. с.-г. н., доцент,

Русальов О.М., к. т. н., доцент,

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства ім. П. Василенка, м. Харків
nagorniy1971ukr.net*

Чалая О.С., к. с.-г. н., ст. викладач[©]

*Харківська державна зооветеринарна академія, м. Харків
chalayaolya@yandex.ua*

***Анотація.** Наведені основні показники виробництва продукції свинарства в різних категоріях господарств України за період 1995 – 2015 роки, проведено їх аналіз та порівняння із прогнозованими показниками розвитку свинарства України на 2015-2020 роки.*

***Ключові слова:** поголів'я, свинина, виробництво, рентабельність, прогноз, концепція.*

Актуальність теми. Україна за обсягом виробництва основних видів тваринницької продукції в 1990-1991 рр. займала одне з провідних місць в Європі: на душу населення отримували молока 472 кг при медичній нормі 380 кг, м'яса – 84 кг при нормі 85 кг. У 2011 році, порівняно із 1990 роком, ці показники на душу населення в Україні змінилися: виробництво молока і молочних продуктів зменшилось з 472 до 243 кг, м'яса і м'ясо-продуктів відповідно – з 84,0 до 47,1 кг, а яєць збільшилось з 314 до 410 шт. [3].

Головною причиною такого становища є незадовільний за кількістю та якістю рівень кормовиробництва і кормозабезпечення галузі. До того ж, триває скорочення виробничого потенціалу, слабо поновлюються виробничі тваринницькі приміщення, споруди, машини, технологічне обладнання галузі та створений генетичний потенціал худоби і птиці, на недостатньому рівні ведеться робота з селекції, значно погіршилась матеріально-технічна база племінних господарств.

В структурі виробництва м'яса в Україні на долю свинини у 2000 році припадало 40,6 %, що становило 675,9 тис. тонн, а у 2015 році обсяг виробництва свинини в усіх категоріях господарств хоча і збільшився до 759,7 тис. тонн, але в загальній структурі виробництва м'яса усіх видів тварин склав 32,7 %.

Мета роботи. Виконання оцінки стану галузі свинарства за останні

© Нагорний С.А., Русальов О.М., Чалая О.С., 2017

роки та визначення основних напрямків розвитку.

Матеріал і методика дослідження. Для оцінки показників виробництва свинарства в Україні за останні роки та виявлення основних напрямків розвитку були використані дані Держкомстату України по сільському господарству та матеріали державної цільової програми розвитку тваринництва на період до 2015 року.

Результати дослідження. Для характеристики стану галузі тваринництва, як правило, здійснюють співставлення основних показників за певний проміжок років. Основним показником розвитку галузі є чисельність поголів'я, а тому в таблиці 1 наведені дані про динаміку поголів'я свиней за період з 1995 по 2015 рік.

Починаючи з 1995 року поголів'я свиней у господарствах усіх категорій зменшувалось і в 2005 році становило 7,052 млн. голів, що майже у 2 рази менше досягнутого раніше показника показника. Після 2005 року спостерігалось зростання свинопоголів'я і воно відбувалось за рахунок сільгосп підприємств, в яких ріст поголів'я відзначався вже з 2000 року поступово з 2414,4 тис. до 3704,0 тис. голів (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка чисельності поголів'я свиней в різних категоріях господарств України

Показники	Рік				
	1995	2000	2005	2010	2015
Поголів'я свиней в господарствах усіх категорій, тис. гол.	13144,4	7652,3	7052,8	7960,4	7079,0
В т. ч. основних свиноматок, тис. гол.	-	558,6	501,0	517,8	525,5
Поголів'я свиней у сільгосп підприємствах, тис. гол.	7152,5	2414,4	2602,4	3625,2	3704,0
% сільгосп підприємств до усіх категорій господарств	54,41	31,65	36,89	45,88	52,32
Поголів'я свиней в господарствах населення, тис. гол.	5991,9	5237,9	4450,4	4335,2	3375,0
% господарств населення до усіх категорій господарств	45,59	68,45	63,11	54,12	47,68

Свинопоголів'я у господарствах населення неухильно зменшувалося за аналізуємий період з 5991,9 до 3375,0 тис. голів, тобто в 1,8 рази [1].

Зменшення поголів'я свиней позначилося на обсягах виробництва м'яса свиней у живій вазі і істотне зменшення спостерігалось у сільськогосподарських підприємствах України за період з 1995 по 2005 рік – майже в

1,5 рази. В подальші роки у сільгоспідприємствах спостерігалось поступове зростання обсягів виробництва свинини (табл. 2). Аналогічні зміни протягом 1995 - 2015 років були по виробництву свинини у забійній масі.

Витрати кормів на 1 ц приросту з 1995 по 2015 рік скоротилися з 18,51 до 4,46 ц. корм. од., а середньодобові прирости живої маси на вирощуванні і відгодівлі за період з 1995 по 2015 роки зросли з 117 до 485 грамів. Ці позитивні зміни дають надію на перспективу подальшого, більш стабільного становлення свинарської галузі в сільгоспідприємствах України.

Аналіз обсягів виробництва свинини за областями України показав, що лідером з виробництва свинини у забійній масі у 2015 році була Донецька область – 64,5 тис. тон, друге місце посідає Київська – 58,6 тис. тон, третє – Дніпропетровська (51,0 тис. тон), четверте – Полтавська (48,4 тис. тон), п'яте – Львівська (47,7 тис. тон), шосте – Харківська (38,8 тис. тон), сьоме – Запорізька (37,4 тис. тон), восьме – Івано-Франківська (36,5 тис. тон), дев'яте – Волинська (36,3 тис. тон) і десяте – Черкаська область (35,7 тис. тон). Найменше вироблено свинини у забійній масі у Луганській, Миколаївській, Сумській, Чернігівській і Чернівецькій областях (7 – 16,5 тис. тон).

Таблиця 2

Показники галузі свинарства України в господарствах усіх категорій

Показники	Рік				
	1995	2000	2005	2010	2015
Вирощено в живій масі, тис. тонн	1087,7	841,8	727,2	915,5	1024,0
Виробництво свинини у забійній масі, тис. тонн	806,9	675,9	493,7	631,2	759,7
Середньодобові прирости на вирощуванні та відгодівлі, г.	117	120	281	375	482
Витрати кормів на виробництво 1 ц приросту, ц. корм. од.	18,51	17,90	8,97	5,98	4,46
Виробництво свинини у забійній масі від загального виробництва м'яса, %	35,1	40,65	30,9	30,6	32,7
Вироблено свинини на 1 особу за рік, кг	15,6	13,74	10,47	13,73	17,72

Нестабільна ситуація, що склалася у галузі свинарства з 2000 по 2005 рік, обумовлена збитковістю виробництва м'яса свиней через високу собівартість продукції, несприятливу цінову політику на ринку продукції, відсутністю ефективного механізму підтримки галузі та значною залежністю

від кон'юнктури зовнішніх ринків. При цьому, товарообмін здійснюється, в основному за допомогою посередників, які у сфері збуту продукції привласнюють значну частину прибутку, створеного у процесі виробництва, а ціни на продукцію не забезпечують навіть простого відтворення виробництва.

З метою корінних, системних реформ у сільському господарстві країни у 2010 році розроблена і впроваджується комплексна державна програма реформ і розвитку основних галузей, яка передбачає зміну акценту з підтримки їх технічного переоснащення на мотивацію технологічного переоснащення.

Реформування і розвиток свинарства має здійснюватись шляхом створення сучасних відгодівельних комплексів з використанням технології холодного утримання тварин в ангарних спорудах на глибокій незмінюваній підстилці та репродукторних ферм відтворення для одержання порослят, у типових приміщеннях, з інтенсивним їх ростом і високою конверсією енергії і поживних речовин корму. При цьому, передбачається переважна орієнтація на великотоварне виробництво із одночасним стимулюванням підвищення ефективності і якості продукції у дрібнотоварних і кооперативних формуваннях країни.

Зараз зростає попит на якісні і безпечні продукти харчування, тому для розвитку сільського господарства важливе значення займає виробництво екологічно чистої продукції.

Поліпшення і стимулювання виробництва якісної свинини ведеться за рахунок нових методів розведення, селекції, широкого використання нових порід і гібридів. Потрібно враховувати вплив на якість свинини і екологічних факторів, бо проблема екологічної безпеки в Україні стоїть дуже гостро. Відомо, що за наявності у кормах підвищеного рівня таких важких металів, як Кадмій і Плюмбум якість свинини погіршується, а саме: вміст сухої речовини зменшується на 6,05-7,8 %, білку на 3,9-4,5 %, калорійність відповідно на 13,3-16,8 %, погіршується білково-якісний показник [5].

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 729 від 20.08.2008 року [2] розроблена державна цільова програма розвитку тваринництва, передбачала у 2015 році збільшення свинопоголів'я і обсягів виробництва свинини майже у 2 рази, на 2020 рік згідно стратегічних напрямів розвитку сільського господарства України [4] ці показники майже не змінилися (табл. 3).

Для збільшення рентабельності ведення галузі свинарства до 2015 року передбачалося у порівнянні з 2010 роком збільшити поголів'я свиней в Україні з 8 до 13,5 млн. голів, середньодобові прирости живої маси до 450-500 г за рахунок поліпшення рівня кормозабезпечення та умов утри-

**Основні показники розвитку галузі свинарства
України до 2015 року**

Показники	Один. виміру	Рік		
		2015 Факт.	2015 Прогноз	2020 Прогноз
Поголів'я свиней, всього	млн. голів	7,08	13,5	13,7
Виробництво (реалізація) м'яса в живій вазі	млн. т	1,02	2,18	2,2

мання свинопоголів'я, а також покращення їхніх відтворних і продуктивних якостей. Якщо середньодобові прирости живої маси і зросли до 482 г, то різкого збільшення поголів'я свиней не відбулося, хоча є тенденція до зростання цього показника за рахунок сільгоспприємств.

Висновки

1. Аналіз основних показників виробництва свинини за період 1995-2015 роки показав, що за цей період відбулося зменшення чисельності свинопоголів'я, обсягів виробництва свинини у забійній масі, але відмічалося зростання середньодобових приростів та зменшення витрат кормів на виробництво 1 ц приросту.

2. Передбачене державною цільовою програмою розвитку тварин збільшення свинопоголів'я та виробництво свинини на 2015 рік не відбулося, хоча і була тенденція до його зростання за рахунок сільгоспприємств.

3. Подальший розвиток галузі свинарства повинен відбуватися шляхом орієнтації на технологічне переоснащення галузі у великотоварному виробництві сільгоспприємств, з одночасним стимулюванням підвищення ефективності виробництва і якості продукції в дрібнотоварних і кооперативних формуваннях.

Література

1. Державна цільова програма розвитку тваринництва на період до 2015 року – К.: Кабмін України, 2009. - 25 с.

2. Прудніков В.Г., Чалий О.І., Петруша Е.З., Нагорный С.А. Виробництво продукції свинарства України та Харківської області / Зб. наук. праць «Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини».- Х.: РВВ ХДЗВА, 2013.-Вип. 25. Ч. 1 «Сільськогосподарські науки» С 93 - 98.

3. Сільське господарство України за 2015 рік (Статистичний збірник) – К.: Держкомстат України, 2016. - 360 с.

4. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / з ред. Ю.О. Луненка, В.Я. Месель-Веселяка. – К.:

ННЦ «ІАУ», 2012. – 182 с.

5. Чалая О.С., Маменко О.М. Хімічний склад та технологічні властивості м'яса і сала свиней за умов вмісту у раціоні важких металів / Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: Зб. наук. пр. Вип. 30, Ч.1. Сільськогосподарські науки / М-во аграр. політики України; Харківська державна зооветеринарна академія. – Х.: РВВ / ХДЗВА, 2015. – С. 260 - 266.

ПРОИЗВОДСТВО ПРОДУКЦИИ СВИНОВОДСТВА В УКРАИНЕ

Нагорный С.А., к. с.-х. н., доцент,

Русалев А.М., к. т. н., доцент,

Чалая О.С., к. с.-х. н., ст. преподаватель

Аннотация. В статье приведены материалы, характеризующие состояние отрасли свиноводства в разных категориях хозяйств за период с 1995 по 2015 годы, а также прогнозируемые показатели развития отрасли до 2015-2020 года.

Для характеристики состояния отрасли свиноводства как правило, проводят сопоставление основных показателей за определенный промежуток времени. Основным показателем развития отрасли является численность поголовья. Начиная с 1995 года поголовье свиней в хозяйствах всех категорий уменьшалось и в 2005 году составило 7,052 млн. голов, что почти в 2 раза меньше достигнутого ранее показателя. После 2005 года наблюдалось увеличение свиноголовья и оно происходило за счет сельхозпредприятий, в которых рост поголовья наблюдался уже с 2000 года постепенно с 2414,4 тыс. до 3704,0 тыс. голов.

Поголовье свиней в хозяйствах населения постоянно уменьшалось за анализируемый период с 5991,9 до 3375,0 тыс. голов, то есть в 1,8 раза.

Уменьшение поголовья повлияло на объемы производства мяса свиней в живой массе и существенное уменьшение наблюдалось в сельскохозяйственных предприятиях Украины за период с 1995 по 2005 годы – почти в 1,5 раза. В последующие годы в сельхозпредприятиях отмечалось постепенное увеличение объемов производства свинины. Аналогичные изменения в течение 1995-2015 годов были по производству свинины в забойной массе.

Нестабильная ситуация, которая сложилась в отрасли с 2000 по 2005 года, обусловлена убыточностью производства мяса свиней из-за высокой себестоимости продукции, неблагоприятную ценовую политику на рынке продукции, отсутствием эффективного механизма поддержки отрасли и значительной зависимостью от конъюнктуры внешних рынков. При том, товарообмен осуществляется в основном при помощи посредников, которые в сфере сбыта продукции присваивают значительную часть прибыли, созданного в процессе производства, а цены на продукцию не обеспечивают

даже простого воспроизводства.

Реформирование и развитие свиноводства должно осуществляться путем создания современных откормочных комплексов с использованием технологии холодного содержания животных в ангарных сооружениях на глубокой несменяемой подстилке и репродукторных ферм воспроизводства для получения поросят, в типовых помещениях с интенсивным их ростом и высокой конверсией энергии и питательных веществ корма.

Для увеличения рентабельности ведения отрасли свиноводства до 2015 года предусматривалось в сравнении с 2010 годом увеличить поголовье свиней в Украине с 8 до 13,5 млн. голов, среднесуточные приросты живой массы до 450-500 г за счет улучшения уровня кормообеспечения и условий содержания свиней, а так же улучшения воспроизводственных и продуктивных качеств. Если среднесуточные приросты живой массы и увеличились до 482 г, то резкого увеличения поголовья свиней не произошло, хотя наблюдалась тенденция к увеличению этого показателя за счет сельхозпредприятий.

Ключевые слова: поголовье, свинина, производство, рентабельность, прогноз, концепция.

PIG PRODUCTION IN UKRAINE

Nagornij S., candidate of agricultural science,

Rusaljov A., candidate of technical science,

Chalaya O.S., candidate of agricultural science

Summary. The article contains materials characterizing the state of the pig industry in different farm categories for the period from 1995 to 2015, as well as the main indices of the industry development up to 2015-2020.

To characterize the state of the livestock typically conduct industry a comparison of key indicators over a period of years. The main indicator of the industry is the number of livestock, and therefore Table 1 presents data on dynamics of the number of pigs in the period from 1995 to 2015.

Since 1995, the number of pigs in farms decreases Ukraine in 2005 amounted to 7.052 million heads or decreased almost 2 times, then began its growth is due farms. Since 2000 there was an increase, albeit slight, from 2414.4 thousand to 3704.0 thousand heads.

In the households there is a steady decrease number of pigs from 5991.9 to 3375.0 thousand heads, in 1.8 times.

The cost of feed for 1 kg of growth from 1995 to 2015 decreased from 18.51 to 4.46 kg from, and average daily live weight in growing and fattening for the period from 1995 to 2015 rose from 117 to 485 grams. These improvements provide further hope for the future, becoming a more stable industry pig farms in Ukraine.

Precarious situation prevailing in the pig industry from 2000 to 2005 due to unprofitability of pork due to unfavorable market pricing of products, lack of effectiveness of the support industry and the significant dependence on external markets conjuncture. This exchange of goods is carried out mainly through intermediaries in the marketing assign a significant part of revenue created in the manufacturing process and product prices did not provide even simple reproduction output.

For the purpose of radical, systemic reforms in the agricultural sector of the country in 2010, developed and implemented a comprehensive national program of reform and development of basic industries which involves changing the emphasis from supporting their technical re-motivation technological upgrading.

Reform and development of pig breeding is done by creating a modern fattening systems using the technology of cold accepted a hangar buildings on deep litter and immutable reproduction farms to produce pigs in typical areas with high growth rate and feed conversion. This assumes an overwhelming focus on large commodity production with simultaneous stimulation efficiency and product quality in small-scale units and cooperative country.

To increase the profitability of pig keeping to 2015 stipulated in comparison with 2010 to increase the number of pigs in Ukraine from 8 to 13.5 million heads, average daily live weight of 450-500 g ensuring feed by improving and maintaining the amount of pigs and improving reproductive and productive qualities. If the average daily live weight increased to 482 g, the sharp increase stock pigs did not happen, although there is a tendency to increase this figure by farms.

Key words: a livestock, pork, manufacture, realization, profitability, the forecast, the concept.
